CIMELIA
Qu 5454
kat. komp

V
B J
C
5454
CIMELIA

Cim. Qu. 5454.

Bibl. J. S.

Opuſculum de arte Memoratiua longe vtiliſſimum in quo ſtudioſus lector tam artificialibus preceptis q̄ naturalibus medicinalibuſqꝫ documentis memoriam ſuam adeo fouere diſcet vt quecunqꝫ vel audita vel lecta illi commendauerit tāqꝫ in cella penaria diutiſſime conſeruaturus ſit

¶ Ad turbam ſcholaſticā et litterarie ſupellectilis amatricem

Accipias leta preſtantem fronte libellum
Vnde ſinu pleno grandia dona feres
Nam mandare docet memori te plurima menti
Nature largas deinde miniſtrat opes
Ergo age ſi dura eſt tibi mens aut lubrica multū
Que prehendiſſe poteſt vel tenuiſſe nihil
Huc ades vt triſti capias medicamina morbo
Munera ne deſint grata Polymnie.

Impreſſum Crácouie. M.d.iiij

Prima [illegible] C. [illegible] d.
Septem [illegible]
[illegible] K.
Crux [illegible] L. N. M. Corona [illegible] | R. Roſa [illegible]
[illegible] | N. [illegible] corona
[illegible] | M. Margaretha
L. Lancea

¶Artem memoratiuam que procedit per loca: litteras reales: perſonales caracteres imagines et ydola: inſtigatus prelati: obediētia ac fratrū ordinis inſtantia legi: in loco noſtro ſancti Bernardini Cracouieñ. in eccleſia vbi aderant aliqui doctores magiſtri plurimi: et multitudo ſtudentiū. Et hoc q̃to breuius: q̃to leuius et ſimplicius potui q̄ etiā ꝑfecerant ⁊ pueri: q̃uis tempus breue habui ꝓpter capitulum inſtās ordinis: ad q̊ iturus eraz. Et ꝓnunciaui eam verbis planis: plus attendens fructum: q̃ verborum ornatū: plus vtilitatem quam curioſitatem preſeferens. Cuius fructum ego expertus ſum a vigintiduobus annis: quotidianis more ordinis occupatus ſermonibus ad populum: quolibet feſto bis. Et alij in me experti ſunt Et hec cauſa fuit tercia qua permotus fuerā legere hanc artem publice: inſtigatio et ardens deſiderium vniuerſitatis Cracouieñ. plurimorum ſtudentiū. Quarta ſciuerant nonnulli quia etiam publice eā reſūmpſi in collegio iuriſtarum anteq̃ ingreſſus fueram ordinem Sancti Franciſci de obſeruācia. Circa annum domini Milleſimū quadringenteſimū ſeptuageſimū ſextū. De hac igitur arte ſi quis proficiet deuz laudet: ſi aliqua minus bene poſita ſunt: pie caſtiget: et pro me deum exoret.

Bibl. Jag.

Tranſite ad me oēs. Eccl. xxiiij. Et canit̄ in miſſe principio
de nr̄a domina in hac viſitatōis octaua. Anno ſalutis. 1503
Que verba pn̄t dicere p̄mo eterna ſapīa. i. donū ſapīe: qua ni
hil vtilius. Sapien. vij. Quia oīm bonoꝝ mater eſt qua qui vſi ſunt
pticipes facti ſunt amicitie dei. Scd̄o diuina clementia a qua omne
datū optimū et oē donū pfectū. Jaco. j. Tercio virgo maria: qꝛ d̄ ip
ſa canunt̄ h̄ v̄ba: q̄ dicit hodie: in me oīs grā. Ad quā dicamus illd̄
pulcrū verbum: Feſtina miſeris miſereri v̄go btā. Nā te: ſi recol' mi
ſeri fecere btām. Ergo bea hoīes quoꝝ̄ te cauſa beauit. Quarto hec
verba pōt dicere Memoria. Tranſite ad me ꝛc̄. qꝛ ſitz vtilis: delecta
bilis omnibus ſtudioſis: ꝓut patebit. Quinto pōt ea dicere inopia
et inſufficientia eius hodie Tranſite ad me oēs qui vultis aliqd ſci
re de memoria artificiali: de qua nō auaricia vel vana gloria duct⁹ ali
qua dicere ꝓpoſui: ſʒ paterna obediētia: qꝛ prelatus iuſſit. Materna
etiam beniuolentia ꝓpter vniuerſitatē que nunc lectore caret Frater
na quoqꝫ inſtantia fratrum vicʒ ordīs. Itē extrema indigētia: qꝛ ſtu
dentiū: qui ſitiebant eā. Supna inſup cōfidētia: qꝛ deus adiuuabit
et premiabit. In qua nō magr̄ veſter eſſe volo ſed cōdiſcipulus ꝛ fi
delis socius: quā rogo nō emēdet niſi doctioꝛ ꝛ beniuolus correctoꝛ
Naturalē phiſicis relinquā: excepto hoc q̄ eā deſtruit itpantia: vi
olentia in diſcendo: negligentia: indecentia ordinis qn̄ nihil ordina
te diſcit vel ſm̄ eā nihil ordinate ponit. impotentia ſeu infirmitas ꝛ
Spiritualis v̄o q̄ fit p feruētiā. i. p deuotas orōnes. Euchariſtiaʒ. i.
miſſas ſpeciales. Obedientiā: qꝛ rectificatur aīma p eaʒ ſicut infecta
eſt p inobedientiā et deuotis dat̄ ꝛ eiſdem relinquit̄. Nunc redeam⁹ ad
artificialē de qua poſſumus dicere hec verba que ponunt̄ ſcd̄e petri
primo. Memoriam faciatis cuius hodie facimus octauā vbi text⁹
ponit. Adminiſtret ſciam ſcʒ prius memoriſta quid eīn recordabit̄
ſcientia carens: ergo eſt vna regula neceſſaria. Qui multa vult ſcire
multa recolere: multa diſcat. Idem ibidem. Adminiſtret virtutē. i. di
ſcat ſcientiam ꝛ memoriā ſcʒ vt bonus ſit: qꝛ ꝛ ſibi ꝛ alijs bon⁹ erit.
qui v̄o vt ſolum doceat ꝓpter vanam gloriam diſcit: nec ſibi nec ali
is fructū generabit. Hec ex tractatu de imitatione chriſti. Talibus
nō libenter hanc artem dicerem: qꝛ eos ad damnationem magis ꝓ
mouerem: malis eīn omnia cooperantur ad malum ſicut bonis in
bonum. Nos v̄o memoriam faciamus: diſcendo: ſcribendo: ſcienti
as reponendo: docendo: predicando. Ad laudem dei omnipotentis
et eius glorioſe matris: ad noſtrum et aliorum profectum et perbē
ne gaudium. Amen.

¶ Proſequēdo igit̃ ꝓpoſitum memoriam faciamus ꝯſiderando qnqꝫ. Et circa quodlibet quinqꝫ: et erit finis.

1 ¶ Fructum precioſum
2 ¶ Stilum copioſum
3 ¶ Modum tedioſum.
4 ¶ Locum ſpacioſum
5 ¶ Modum ſpecioſum

¶ Circa primum .i. fructum precioſum quinqꝫ verba notabimus: qꝛ hanc artem habens.

1 ¶ Breuiori tempore recipit.
2 ¶ Pauciori opere imprimit
3 Memorabilia ¶ Clariori ſidere inſpicit
4 ¶ Luciori iter procedit .i. itinere
5 ¶ Fortiori robore recolit.

¶ Circa ſcd̃m .ſ. ſtilum copioſum quintupliciter proceditur in hac arte.

1 ¶ Prolongando et dilatando
2 ¶ Breuiando ⁊ conſtringendo
3 ¶ Dimittendo et relinquendo.
4 Qñqꝫ em̃ ¶ Complectendo et ponderando
5 ¶ Moderādo ⁊ reſoluēdo: nihil de neceſſarijs omittendo: et que parum proſunt curioſis relinquendo

¶ Circa terciū ſcꝫ Modum tedioſum .i. difficultates ꝓpter quas multi retrahuntur ab hac arte: ꝓpter quinqꝫ.

1 Primo propter informantem: ſi grauiter infideliter procedit aut modum tradendi neſcit.

2 Scd̃o ꝓpter addiſcentem: quia aut durus aut incurabilis: pluribus occupatus

3 Tercio propter continentem id eſt ꝓpter locum vel loca: quia non ſm̃ artem capiuntur.

4 Quarto ꝓpter retrahentem aliquem: vel qui artem odit: vel ei nō ſapit alijs: etiam exoſam reddit et infatuatiōem adducit exipſa fore propinquam.

5 Quinto ꝓpter regulantem: quia ſm̃ aliquos regule minus vtiles multiplicantur: quibus facte graues et inſipide perdunt poſtea eis appetitum: et ſic dimittunt perutilem fructum: et tales dicuntur delicati in ſtudio qui nolūt aliqd̓ p-

peti. Et bonum eſt quod diſplicet malis: qꝛ per eam eſſent peiores inflati ſuperbi poſtea vicio luxurie maculati: vt dicit Gregoriꝰ in moꝛalibus. Digno dei iudicio agitur vt qui per ſuperbiã ad ſublimia eleuatur: et vult eſſe apud om̃es glorioſus: vt ꝑ luxuriam in ima cadat: et fit apud oẽs ꝯtumelioſus: et poſtea forte indurati ñ reſurgent: et ſic eſt melius eis ꝙ hanc artem exoſam habent.

Circa quartum ſcꝫ locum ſpacioſum. et iſte conditiones locoꝝ diligenter notentur que ſunt bis q̃nqꝫ quẽlibet articulũ duplicando: et ſic erunt quaſi viginti. Sed prius locum diſtinguendo: quia quidam locus eſt generalis: vt ciuitas clauſtrum Eccleſia domus Quidam ſpecialis vt officine camere in clauſtris ⁊ in burſis. Altaria: forme: anguli in templis. Quidam v̉o ſingularis vt in cameris menſe: ciſte tece et alia ibi contẽta. Quidam ſingulariſſimus: vt quindecim modi ad hoc diſtincti: de quibus dicetur poſtea.

Sit locus in hac arte preſertim ſpecialis.

- Directus vel curuatus. j
- Rotundus vel quadratus. ij
- Coniunctus vel tranſlatus. iij
- Nudatus vel ſignatus. iiij
- Non ſerenus nec opacus. v

Alie conditiones quinqꝫ etiam notentur bene.

Sit locus

- Cognitus nõ ignotus j
- Firmatus non mutatus. ij
- Extenſus non conſtrictus iij
- Remotus non ꝓpinquus. iiij
- Vnicus vel plicatus: vnicus. i. vnã vl' nullã in ſe hñs materiã nõ eſt bonus niſi caractariſetur. v

Circa quintum ſcilicet circa modum ſpecioſum procedendi in hac arte compendioſiſſime.

j Primo ꝑ membranas virtuales. id eſt per loca que ſũt velut papirus vel pargamenum ſeu carta.

ij Secundo per litteras perſonales que habent magnam efficatiam in hac arte.

iij Tercio per figuras ideales id eſt per idola ſeu imagines veras vel fictas

iiij Quarto per regulas ſpeciales

v Quinto per cautelas ſingulares.

Circa primum: iſtas facere opoꝛtet admodum cartarum in qua

ternis vel ſexternis:debet em̄ ibi eſſe papyrus ꝓbata:ligata: linea
ta:oꝛnata:eleganter arata:diligenter et valenter. Unde ſicut inde-
center papyrum cõponẽs ⁊ euaſiue:ſtricte:penna mala et paruu
la ſcribens non pꝛoficit:quia hoc quod ſcribit nec ipſum nec aliũ
legere delectabit:cito faſtidiet:qꝛ animus noſter pulcris libenter
occupatur. Scribatis igitur artem et loca diſponatis que erũt vt
papirus in hac arte cum efficatia id eſt bene:cum pꝛudentia id eſt
caute diſcrete:cum diligentia id eſt compte:lete:pꝛompte:cum de
centia id eſt pulchꝛe cum diſtantia id eſt ample.

¶ Circa ſecundum. Uocãtur littere per
perſonales quinqꝫ nominibus.

¶ Primo litera perſonal'.quia melius homo ponitur qui eſt per
ſona circa locũ:pl' enim ex eo et circa ipſum accipimus ad ꝓpo-
ſitum memorie qꝫ ex alia re qnãuis etiã et ali e res poſſunt eſſe lit-
tere ꝑſonales. ¶ Secundo vocantur caracter vulgariter znamỳa
vl' pꝛíatbno:quia caracter dat notitiam aĩalis:ſic noſter caracter
ſignat locũ et locus nocior erit. ¶ Tercio differentiatur: per ca-
racteres diuerſos differunt equi et animalia ſic loca noſtra faciẽt
differre tales lr̄e ꝑſonales et vocabuntur differenciatores: qui et
numerum oñdẽt loci faſilime: nõ ſic qdã faciunt ſignando ſemꝑ
locum quintum nos ſignabimus ſolum vigeſimum et procede-
mus per vigenas vbi neceſſe erit ſcire diſtancias inter litteras ſi-
ue quota eſt vnaqꝫ in oꝛdine alphabeti:ſic ſtatim in pꝛima vige
na: In ſecunda cognoſcet ſimiliter pꝛemittendo vigenam pꝛimã
addendo numerum ſecunde vigene. Similiter in tercia vigena p̄
ſupponendo duas que faciunt quadꝛaginta in tercia vigena ite-
rum conſiderando numerum littere et addendo ad numerum p̄
miſſum ſcilicet quadꝛaginta. Et ſic conſequenter ad centũ ⁊ vltra

¶ Nota bene ſit quaternus vel ſexternus alter habens in ſe mul-
tas notas litteras perſonales: et cum notis nominibus vel cog-
nominibus: et quidam multas de A. multas de B. ſimiliter. Et
ſic de omnibus vſqꝫ ad V.

¶ Cuſtos vocatur quarto: quia locum cuſtodit qꝛ pꝛetermitti
non poteſt. Exemplum. Si dico Andꝛeas Bartholomeus Cle-
mens Dorothea. Franciſcus ſtatim conſidero: quia omiſi vnum

ſcilicet Erasmum vel Elizabeth: et ſic pauſo circa illa duo loca: vbi eſt dorothea et Franciſcus donec inuenio illum omiſſum. Et ſic in omni loco.

¶ Quinto pōt vocari artifex vel ſeruus: quia quicqd mandauerit ei memoriſta: omnia faciet: ipſe circa ſe: circa ſua: circa locum: ⁊ circa loci circumſtantias aget infinita conſideratus ſub his actibus ſcilicet ſtando: ſedendo: flectendo: proſtratus: ſupinatus.

¶ Circa tercium ſcilicet figuras vel formas ideales: et vocantur idola vel ſimulacra ſiue ſimilitudines rerum aliquarum que poſſunt ſe habere in quintuplici differentia. Primo rerum horribilium: vt tempore herodis quando miſit interficere pueros ex tortore faciemus ydolum ſic.

i Gladium teneat dextra manu
ij Galeam habeat in capite.
iij Puerum confoſſum in ſiniſtra
iiij Puerum alium occiſum ſub pede ſiniſtro.
v Pedem dextrum cū vulnere facto ab hoſpite vl'cante.

Scdō rerum delectabilium Exemplum Amicus ſuſcipiens amicum in domum offert.

i Dextra manu vinum.
ij In capite habet ſertum.
iij In ſiniſtra manu pullum aſſum.
iiij In pede ſiniſtro calcar aureum.
v In pede dextro vel prope canem pulcrum paruulum

¶ Tercio componibile id eſt mixtū: hoc eſt partim delectabile: partim horribile: vt de ſancta Katherina in

i In manu dextra ſpatam.
ij In capite coronam.
iij In manu ſiniſtra rotam.
iiij In pede ſiniſtro calceum deauratum.
v In pede dextro calceum racamatum id eſt cum auro ſerico et gemmis factum

¶ Quarto mirabile Exemplum de femina que habeat.

j In manu dextra gladium.
ij In capite galeam.
iij In ſiniſtra manu ſcutum.
iiij In ocrea pes ſiniſter
v Cum calcari pes dexter.

¶ Quinto rerũ poſſibilium cum manu fracta vel manca aut anulata. id eſt cum anulis: aut cirotecata. Capite ornato vel raſo: pede vlcerato: roſtrato nudo vel clauſo: et q̃nto mirabilius tanto erit memorabilius. ¶ Si quis vult habere ſextum locum: poteſt ordiari circa cingulũ: circa burſam vel peram in medio hominis. Quinis melius per quinq3 loca ꝓpter numerũ: quia duo idola faciunt decem: et quatuor idola faciunt. xx. Et ſic conſequenter.

¶ Sicut multiplicauimus locum ſingularẽ per ſpecialiſſimos ita poſſumus multiplicare alijs modis loca ſingulariſſima: et poſſũt fieri. xv. modi. ¶ Primo per modum hominis: vt patuit in quinq3 idolis: in quo poſſunt eſſe loca quinq3 vel ſex vel decem.

ij Per modum aialis tria vel quatuor loca aut q̃nq3.
iij Per modum arboris tria.
iiij Per modũ banci tria in vno: ſex in duobus nouem
v in tribus: ſicut eſſe poteſt in balneo.
Per modum quadrati quatuor vel quinq3 vel ſex.
vj Per modum circuli quatuor vel quinq3.
vij Per modum ſemicirculi tria vel quatuor.
viij Per modum celi tria quatuor vel quinq3.
ix Per modũ terre ſurſuꝫ tẽdendo ſibi tres q̃tuor vl' q̃nq3
x Per modum ſcale ſimple tria loca.
xj Per modũ ſcale duplex poſſunt eſſe quinq3 loca.
xij Per modũ menſe quatuor vl' quĩq3 aut decem in quolibet cornu menſe vnũ in medio quintum. Si autem volumus decem habere imaginemur ſedentes circa menſam vel ad latera menſe vel ad cornua et ſub mẽſa ſit canis
xiij Per modũ gradus: ſicut ꝑ modũ ſcale
xiiij Per modum currus quatuor vel quinq3
xv Per modũ are ſicut patuit de modo quadrati.

¶ Circa quartum ſcilicet regulas ſpeciales que erunt quinqꝫ ad quas poſſunt reduci alie.

j Proceſſionis.
ij Extractionis.
iij Coniunctionis
iiij Poſitionis.
v Formationis

Circa primam ſcilicet proceſſionis que procedit quinqꝫ modis quod diligenter eſt conſiderandum.

j Primo inchoando
ij Secundo diuidendo.
iij Tercio confingendo.
iiij Quarto ſimilando.
v Quinto coniungendo.

¶ Circa primũ quando volumus reponere aliquã dictionem in aliquo loco: ſi difficile eſt eam ponere ꝑ ſe q: vel res magna vel accidens vel inuiſibilis.

¶ Exẽplũ vbi põt dictio poni ꝑ ſe vt amphora: bacul⁹ criſtall⁹ ⁊c.
¶ Exemplum ſecundi: vt quia ipſa res eſt magna: vt ciuitas: ſilua: campus: et locus noſter eſt paruus.
¶ Exemplum de tercio ſcilicet de accidente: vt riſibile loco cuius pono hominem ridentem.
¶ Exemplũ quarti ſcꝫ de re inuiſibili: vt eſt angelus anima: tũc querimus aliquã rem ſiue ſubſtantiam que faciliter ⁊ commode poteſt poni in illo loco que ſic ſuum incipit nomen: ſicut illa dictio quaꝫ quam memorari volumus.
¶ Exemplũ ꝓ re magna: vt ciuitas: ponimus ciconiã cinerem vel ciſtam: que omnes incipiunt illomodo ſicut ciuitas. Pro ſilua ſiliginem ſilicem. Pro campo cambucam camiſiam. Pro angelo pono amphorã: annam: anuluꝫ. Pro anima aniſũ: anial notum vel potius cuius nomen neſcitur.
¶ Circa ſecundum ꝓceditur diuidendo ſcilicet Si dictio longa difficilis quã mẽorari volo: diuidit ꝑ ſillabas et cuilibet res ſill'e det faciliter reponibilis: ſic incipiens nomen ſuũ ſicut illa ſillaba.
¶ Exemplum zophiſta: ſignetur prima ſillaba ſona: ſecunda ſilis: tercia ſtatera ſtamine tele vel ſtanno.

¶ Circa tercium ſcilicet confingendo nomen ex re ſicut ſunt nomina onomathopeie. vt ſit flagello: q porcello: qua aneta cras coruo

¶ Circa quartum Similando: et ſi non recte ſicut incipit illa res: quam ponimus pro dictione noſtra quam memorari volumus ſed prope ſic ſonat: vt pro ſalus poteſt poni palus: pro murmurator lapidem marmor:

¶ Circa quintum ſcilicet coniungendo: ſicut opifici vel artifici inſtrumentum: effectum: materiam circa quam verſatur: poteſt dici regula proceſſionis: vnde ſi ſutorem per ſe ponere nolo: pono ſubulam que ſic incipit ſicut Sutor ꝛ et coniuncta eſt in operando: ſicut inſtrumentum: vel pono effectum ſutoris: ſcilicet calceum: qui calceus: ꝛ ſi ſm nomen non ſic procedit ſm rem: quia ipſe ſutor fecit calceum vel pelle que eſt materia ſutorum: et ſic faciliter memoria naturali reducet memoriſta id quod memorari vult. Similiter de omnibus artificibus: vt muratorem trulla vel cemento: vel lapide recordabor.

¶ Secunda regula extractionis ſiue proprietatis circa quam cõſideranda ſunt decem predicamenta. Secunda cum ſua proprietate vel illius rei quam ponimus aut loci: aut littere perſonalis. Similiter quantitas cum differentijs ſuis: et maxime qualitatis: vbi infinita accidentia in coloribus: album: nigrum: viride: glaucum. In ſaporibus ſuaue amarum dulce ſtipticum que omnia artifex huius artis cito inueniet: que erunt conuenientiora illi dictioni quam memorari vult. Exemplum pro iſta dictione ſuaue: littera perſonalis aliquid ſuat et labruſcat comedat

¶ Pro dictione trinitas: tres digiti erecti a caractere ſi eſt homo: aut ponere tria poma vel imaginari tricam: et ſic infinita adduci poſſunt viſis predicamentis premiſſis et relatione: actione: paſſione: ſitu habitu: vbi et quando.

¶ Tercia regula cõicationis que diſtinguitur in quinqꝫ modos.

¶ Primus modꝰ quando componimus dictõnem ex litteris quarum quelibet ſignificat dictionem: ſicut patebit de Saligia: vago et cetera. Vt tibi ſit vita ſemper ſaligia vita: vbi ſeptem mortalia -

peccata ſignantur per S. Superbia. Per A. Auaricia. Per L. Luxuria. Per primum J. Inuidia. Per G. Gula. Per vltimum J. ira et Per A: Accidia.

¶ Aliud pro exemplo. Serua clum ſi tu vis ſcandere celum. id eſt quadruplex documentum: ſcilicet. Cela ſecretum: loquere pauca: verax eſto: mori memento. Et Similiter Vagot: ſignificat quinqȝ ſenſus. Verſus. Aſt ſenſus vagot: hec dictio quinqȝ figurat. Similiter hic dat tibi quinqȝ limus: que ſignat dictio fagus. F. Facillimus. A. Agillimus. G. Gracillimus. V. Humillimus. S. Simillimus.

¶ Secundus modus quando componimus dictōnem: cuius ſolum prima littera ſignificat aliam dictionem: ſicut patebit in illo verſu. Barba carens pilis eſt omni tempore vilis. Vbi ponunt̃ ſeptem ſacramenta: que per primas litteras cuiuſlibet dictionis ī verſu poſite: ſignificantur. Naȝ prima littera dictionis: ſcilicȝ B ſignificat baptiſmum: prima vero littera ſecunde dictōis: videlicȝ C. ſignificat Chariſma: ſimiliter prima littera tercie dictionis P. ſignificat penitentiam: et prima littera quarte dictionis: ſcilicȝ E. ſignificat eucharistiam: et prima littera quinte dictionis que ē O. ſignificat ordinem ſacrum: ſimiliter prima littera ſexte dictionis que eſt T. ſignificat thorum id eſt matrimonium: prima vero littera ſeptime dictionis ſignificat vnctionem extremā. et ſic d̄ alijs.

¶ Tercius modus poteſt fieri quando componimus aliquā dictionem cuius littere ſolum oſtendunt numerum ſm̄ tempus vt ſunt ille dictiones in computo Chirometrali ſcilicet Etheras aretra faratra ꝛc̄. que nihil aliud ſignificāt niſi numerum ſeptimanarum interualli: ſicut patet conſideranti ſignificationes ipſarum.

¶ Quartus modus poteſt fieri: Quando aliqua dictio ſignificat numerum ſm̄ ſitum ex conſideratione aliarum dictionum et etiā ſm̄ numerum litterarum que ponuntur in illa dictione. Exemplū poteſt ſumi de cauſis per hos verſus. ſcilicet Corrige: peccatum: lachrimabile: plange: reatum ꝛc̄. Qui verſus continent in ſe numerum omnium cauſarum: vt queſtionū in decreto: quod patet: q̄a hec dictio corrige que eſt prima: ſignificat prime diſtinctiōis materiam: et q2 componit̃ ex ſeptē l̄ris oſ̄dit q̄ hȝ ſeptē queſtiones.

Quintus modus quando facimus dictionem que principalia il-
larum ſententiarum que ibi ponuntur vel illam materiam genera-
liter vel generaliſſime in ſe includit. Exemplum ſuper bibliam ver
ſus. Sex probibet peccãt ꝛc̃. Exem̃ ſup libros ſnīaꝝ. Res tres ꝛc̃.
¶ Quarta regula poſitionis ſcilicet rerũ illarum per ſe in locis vel
de partibus illius rei: vt ſi quis illiteratus mittitur ꝓ rebus diſpo-
nendis ad nundinas vt emat multa: videlicet pannum: telam: zin-
ciber: crocum: ſiliginem: triticum: anphoram: ollã: vitrum: baliſtã
ꝛc̃. ſoltum loca habeat vt vnamquanqꝫ rem qualicunqꝫ ordine po
nat in locis illis: et ſic recordabitur. ¶ Hec regula valet etiam pro
confeſſoribus: qui ſi alias regulas neſciunt: vt loca habent poſſũt
reponere illa vicia in illis locis ſm geſtum vel aliq̃m proprietatez
illius vicij in illo loco.
¶ Quinta regula formatiõis ſcilicet alphabeti realis per aliquas
res ꝓportionem habentes ad litteras grammaticales cum quin-
tuplici ſitu: et in quolibet ſitu aliam ſillabam formando. Sic ꝙ de
qualibet conſonante ſit vna: et de qualibet vocali tres: ꝛ loco liqui-
darum dum interponunt ſcilicet. l. et. r. lilium vel roſam vel crinale
de eis habeant caracteres illi qui formb unt iſtas litteras in ali-
qua manu aut in capite.

¶ Monemus lectorem ne quarundem figuraꝝ ſitũ admiretur: ſi
veram litterarum aut numerorum effigiem non repreſentauerint
id eñ non auctoris vel impreſſorum incuria ſed ſculptoris impe-
ricia euenit. Sunt autem litterarũ imagines tranſuerſum ſitũ ha-
bentes ille que deſignant. B. F. M. K. L. P. Q. S. Numeroꝝ vo.
que repreſentant. ij. iij. vj. ix. x. xij. xiij. xiiij. quibus omnibus nihil ꝑ-
ter debitam poſitionem deeſt: que eñ dextrum latus reſpicere de-
bebãt: in ſiniſtrũ verſe ſunt: quod intuenti facile patet. Sed hꝰ ce-
teriſqꝫ erroribus ſi qui occurrerint: venia petitur.

¶ Formetur igitur ſic alphabetum. A. Primum. Circino. ¶ Scd̄m A. Scala ligno ſuppodiata. ¶ Tercium. A. candelabro quo vtimur in matutinis tenebroſis.

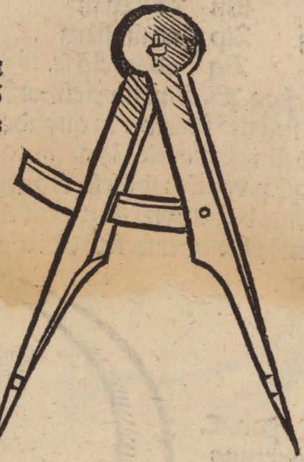

¶ Primum A. ſignificatū circino conſillabicatur cum quinq̃ ſequentib⁹ cōſonantibus: videlicet. b.c.d.f.g. cum ſitu diuerſo

1	Surſum	ab
2	Deorſum	ac
3	A dextrum	ad
4	A ſiniſtrū	af
5	Ad ſe ꝯtra ſe	ag

¶ Similiter ſcd̄m A. ſignificatū ſcala ſuppodiata et ligata cōſillabicat̃ cum alijs quinq̃ ꝯſonantibus ſequentib⁹ videlicet. l.m.n.p.q. Similiter cū ſitu diuerſo. ¶ Nota q̄ in hac arte h. lr̄a q̄ ad h nō eſt. Similiter et k. quia coincidit cum c. in ſono.

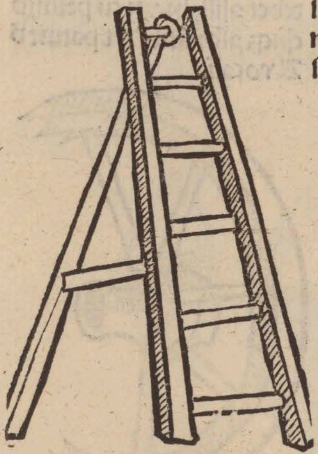

¶ Terciā A. ſignificatū Lucibulari cōſillabicatur cum reliquis quatuor ꝯſonantibus: videlicet. r.s.t.x. et hoc cum ſitu diuerſo.

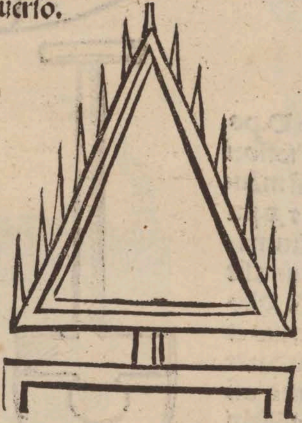

i	Al	ſurſum
ij	Am	deorſum
iij	An	ad dextruꝫ
iiij	Ap	ad ſiniſtruꝫ
v	Aq	ad ſe vel ꝯ ſe.

Surſum	ar
Deorſum	ab
Ad dextruꝫ	at
Ad ſiniſtꝛ	ar

¶ Pro. B. ſumamus citharã faciẽdo cũ ea ſitũ mõ ꝑdicto: ⁊ in quolibet ſitu cõiũget ſibi aliã vocalẽ. Sꝫ qꝛ ſunt quinqꝫ ſitꝰ ⁊ quinqꝫ vocales ſufficiet de qualibꝫ conſonante habere vnã lrãm realẽ ſibi correſpondentẽ ꝯformiter faciẽdo d̃ oibꝰ ꝯſonãtibꝰ

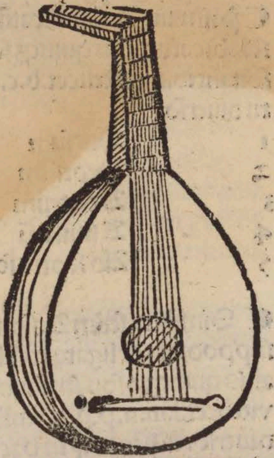

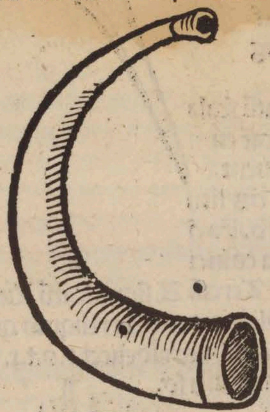

¶ Pro. C. ponemus cornu curuum.

¶ Pro E. iterũ ſint tres lr̃e re ales. Prima rota fracta que debet ꝯſillabicari cũ primis quinqꝫ ꝯſonãtibꝰ: vt patuit d̃ A vocali.

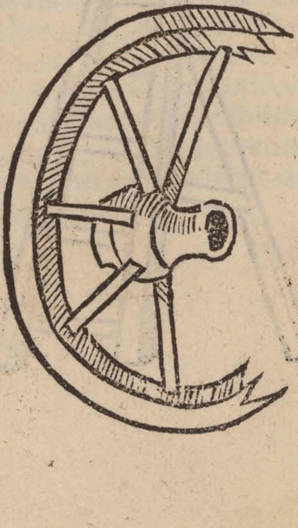

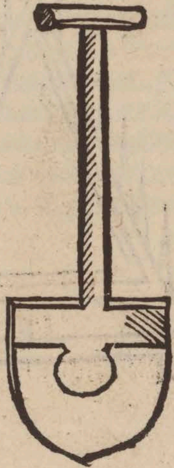

Pro D. ponemꝰ foſſorium cũ mãubrio: ⁊ ꝓ primo ſitu manubrium ſit ſupiꝰ ⁊ foſſoriũ iſerius et ꝑcabit da: et alij ſitus oñdent ꝯſillabicationẽ aliarũ vocaliuꝫ.

f	Surſum	eb
ij	Deorſum	ec
iij	Ad dextrū	ed
iiij	Ad ſiniſtrū	ef
v	A ſe vl' ꝯ ſe	eg

¶ Scdm E. ē ſarra

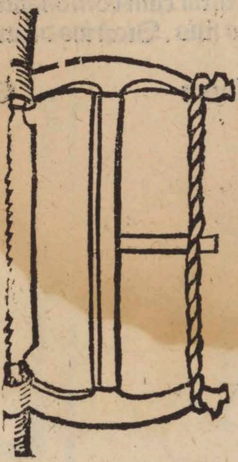

¶ Tercium E. ē falcaſtrū

¶ Pro M. q̄uis nō ē neccaria poſſꝫ poni manubriū membrū baliſte ſine arcu ſolū cū clauo

Pro F. media baliſta

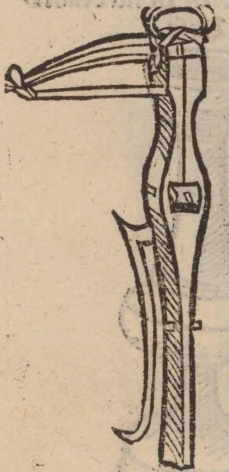

¶ Pro G ſportula cū ſuis ſitibus

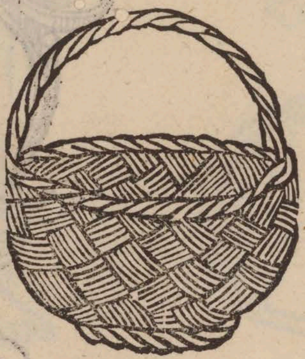

¶ Pro J tres lr̃e. Prima candelabro Altaris. Scd̃a Sicario. Tercia Baculo. Et conſillabicentur cum conſonantibus ad modũ aliarum vocalium cum ſitibus ſuis. Sicarius dicitur baculus occulte in ſe habens pugionem.

Prima pro J Candelabrum

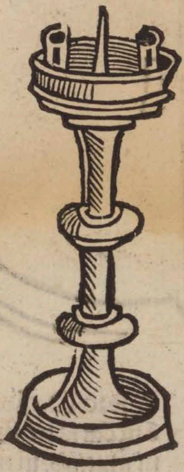

Secunda Sica

¶ Pro K. modicum curamus: tñ ſi qs vult eam habere poteſt ponere cantarum apertum cum Anſa.

Tercia Baculus.

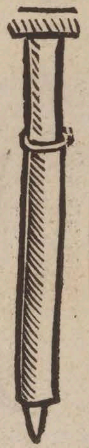

C Pro L. ponat ſecuris

C Pro M. tripes ſeu ſedile triu̅ pedu̅

C Pro D. ponent tres lr̃e reales
C Prima machina mundi vel ſpera materialis cum mãu brio ſurſum.

C Pro N. ſtrepa vel nates vel calige integre.

¶ Scđm D. Lambuca cū manubrio ſurſum.

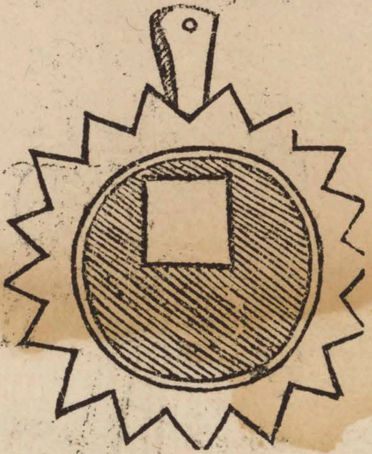

¶ Terciū D. caput hoīs

¶ Pro P. Nim-bum Szipijen.

¶ Pro Q. Si qs vult hr̃e litterā realem poteſt ponere curuaturam.

¶ Pro R. vectem hoſtij ſic

¶ Pro S ſiſtrū: ofaka

¶ Pro T. Tau.

¶ Pro V. vt habeat tres litteras reales. Prima pi carius aureus.

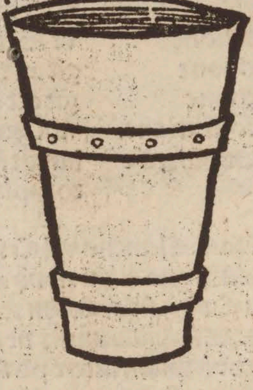

¶Scđa Toꝛcular

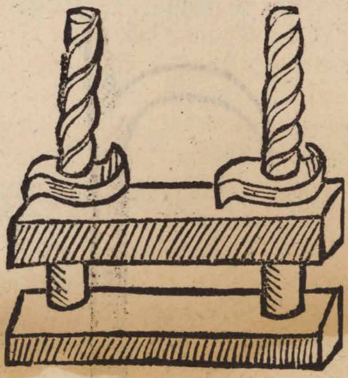

¶Tercia vyna vel Tina.

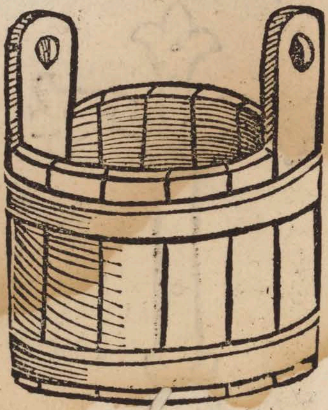

¶Alio mō ſic poteſt foꝛmari alphabetū ꝑ litteras perſonales: ća ꝑſonis humanis ſꝫm alphabeti pꝛincipia cum quincꝫ actibꝰ: ſcꝫ

Statione
Seſſione
Flexione
Pꝛoſtratione.
et Supinatiōe

¶Exemꝑ de ꝑſonantibus: ſit aliquis notus a b: vt Beraldus: qui ſtando in pꝛimo actu adiungit a: vt dicat ba. In ſcđo actu ſcꝫ ſedendo ad iūgit e et erit Be. In tercio actu flectēdo adiungit ſibi I: et erit bi. In quarto actu ꝓſtratione adiungit ſibi o: et erit bo. In quinto actu ſcꝫ iacendo ſupinus adi[illegible]ngit ſibi u: vt dicatur bu

¶De C. Clemens vel Criſtophoꝛus: ita ꝙ ſit perſona nota. Eodem ſitu quo et beraldus adiunget ſibi: qncꝫ vocales: vt in pꝛimo ſitu Ca. In ſcđo Ce. In tercio ſitu Ci. In quarto Co. In quinto Cu. Et ſic vniformiter de omnibus conſonantibus ſolum videndo pꝛincipium littere perſonalis: et numerum actus.
¶Exemplum de vocalibus: vbi erit modico difficilius: quia quelibꝫ vocalis habebit tres ſuas lr̄as ꝑſonales ad modū lr̄aꝝ realiū
¶Pꝛima littera perſonalis realis eſt Abbas: que debet conſillabicari: cū qnĩcꝫ conſonantibus pꝛimis ſꝫm ſitum qui patuit de cōſonantibus: Solum videatur diligēter que erit pꝛima: que ſecūda

et que tercia ¶Secundum.A.Albertus notus quod conſillabi
catur cum aliȷs quinqꝫ conſonantibus ¶Terciū.A.Arnolph⁹
et conſillabicatur cum vltimis quatuor conſonantibus.
¶Exemplum de E.ſimiliter tres littere perſonales.Eraſmus pri
ma.Elena.ſecunda Elizabet.tercia quia prima maſculus.ſecunda
virgo:tercia mulier:et eodē mō conſillabicētur:Eraſmus cum p̄i
mis quinqꝫ conſonantibus:Elena cum aliȷs quinqꝫ Elizabet cuꝫ
ceteris quatuor. ¶J.ſimiliter habeat tres litteras pſonales:Ja
cobum:Johannem:Jeronimum.Primus cum quinqꝫ primis
conſonantibus.Secundus cum quinqꝫ ſecundis.Tercius cum
quatuor vltimis ¶.O.ſimiliter tres litteras ſcilicet.Olbracht
Oſualdus.Otto.cum primis conſonantibus quinqꝫ:Oſuald⁹
cum ſecundis quinqꝫ conſonantibus.Otto cum ceteris quatu
or vt dicatur de Olbraht:ob:oc:od:of:og:De Oſualdus:ol:om
on:op:oq.et d:Otto:dicatur or:os:ot:ox. ¶De.V.ſimiliter
tres littere perſonales.Valentinus cum primis quinqꝫ conſonā
tibus:Valkyer ſecunda cum aliȷs quinqꝫ ſequētibus.Vitus vl
tima cum vltimis quatuor conſonantibus et ſic de aliȷs

¶Circa quintum principale ſcilicet cautelas ſingulares proceden
do ad praxim videbimus cum diligentia aliquas cautelas

¶Prima erit rubricarꝫ ſiue titulorꝫ in decretalibus:aliq̄ndo ponē
do per vnam dictionem:aliquando per duas:tres:quatuor vnuꝫ
rubrum ſiue rubricam vel titulum quod idem eſt ſm regulas iam
premiſſas:in quibus vtens hac arte locis bene diſpoſitis habe
at promptitudinem.
Exemplum primus titulus libri primi decretaliuꝫ eſt de ſumma
trinitate et fide catholica.Si volumus per vnam dictionem prin
cipalem memorari quod melius eſt vbi poteſt eſſe memoria toti
us tituli.Sicut hic trinitas eſt principalis dictio.et quia primuſ
locus eſt imago Sancte Anne:pono circa ſanctam Annam tres
viros vel tres filias vel q̄ tricam plectat filie Marie:⁊ ſic habetur
tri:ſillaba per regulam originis vel proceſſionis:quia trica:vel ꝓ
prietatis loci:quia tres viri treſqꝫ filie Sancte Anne:etiam per re
gulam proceſſionis ſiue originis:quia parum differunt tre:et tri:
ſicut ſalus et palus:ſm q̄ patuit in regula proceſſionis vel origi
nis.Et iſta repoſitio vocatur poſitō per vnam dictionē.Si vero

ſingulas dictiones volumus ponatur hec dictō ſumma. Anna ſu
mit virum alium et tercium vel viri ſint in bonis ſuis: ecce ſum in
dictione ſumit pro dictione ſumma per regulam ꝓceſſionis ſiue
originis. et iſti viri a parte dextra. S. Anne. filia eius Maria in me
dio cuius tricam plectit et ſic habemus tri. finem naturali memo
ria recordantes ſcilicet trinitatem: et habeat ſancta Anna in alia
manu fila de ſerico vel ꝓpe ſe ſicq̧ hēbimus p̄mā ſillabā fidei ſcili
cet fi. Infra ſanctam Annam calix ſit in manu vnius nepotis ſci-
licet: ſancti Joannis vel nepotes ludant cū cane vl' catto ſic etiā
habebimus primam ſillabam ca. Et iſta eſt repoſitio per plures
dictiones in vno loco Sic de omnibus titulis vel rubricis qui ꝑ
vnam dictionem ponūtur ſicut per aliam. Sicut ſequens titulus
de conſtitutionibus in ſecundo loco qui ē baculus. in hoſtio po-
natur contus. ¶ Tercia rubrica vel titulus eſt de reſcriptis circa
crates vbi confeſſio auditur (nam ille eſt locus tercius) confiteat
aliquis per ſcriptum de carta: et ſic refert ſcriptum pctm̄ cōfeſſori
¶ Quarta rubrica eſt de conſuetudine circa locū m d. vbi domi-
nam poſuimus pro caractere circa feneſtram: que conſuat ſibi tu
nicam antequā confeſſor venit.
¶ Quinta rubrica de poſtulatione ponatur in quinto loco circa
ereas candelas que candele poſtulantur pro quolibet infirmo: et
ſic ex regula originis et proprietatis: vel ponantur poma prope
in angulo.
¶ Sexta rubrica eſt de electione et electi poteſtate ponatur in ſex-
to loco circa formam in qua ſedeat aliquis vl' flectat et pulices eli
gat: vel in libello legat et poma ſint in forma clauſa. Et ſic conſeq̄n
ter in omnibus quinq̧ libris decretalium et in omnibus titulis

¶ Secunda cautela ſeptimarum ſeu libri ſexti: ſextus enim liber di
citur reſpectu precedentium quinq̧ in decretalibus. Nihilomi-
nus vadit ad modum quinq̧ librorum decretalium ſed non per
omnes: vnde vbicunq̧ repetitur aliquis titulus per ſextum ⁊ nō
per clementinas ponatur caracter laycus et ſedens: et ſic propter
duo conuenit cum libro ſexto: primo ex hoc q̄ ſedet cum ſeſſio ſit
actus ſecundus: et ſextus inter tres libros decre. eſt ſcd̄s: prim⁹ ei
dr̄ decretales ſecūdus ſextus: et tercius clementine. Scd̄o ex eo: q̄a
ſedet cum ſexto conuenit in prima ſillaba aliqualiter ſcilicet ſe.
¶ Tercia cautela Clementinarum vnde vbicunq̧ ponitur repeti

tio tituli decretaliū p̱ Clemen. ponatur caracter clericus not⁹ vel ſacerdos quia clericus et clementine conueniunt in p̄ma ſillaba. ¶ Et ſi omnes tres conueniunt ſcilicet Decre. Sext⁹. ⁊ Cle. ponat̄ clericus ſedens Si vero titulus ſolum in decretalibus ponitur: ponatur caracter non homo. Si vero Cle. ſolum addunt et non Sextus ponat̄ caracter clericus ſolum ꝙ non ſedeat. Sicut titul⁹ xix. de probacionibus in libro ſecundo ponatur pro caractere clericus tantummodo non ſedeat. Similiter in tercio libro de baptiſmo. in quarto de conſanguinitate et affinitate. in quinto de Judeis: ſarracenis et eorum ſeruis: ſimiliter ſit clericus non ſedens. Si autem quis ex caractere vult cernere vtrum Sex. vel Clemē. addunt: minuunt vel corrigunt titulum Decretalium: quia iſti. d eſt officium Sexti et Cle. vt cōiter corrigere addere aut minuere. ponatur in manu caracteris penna cum qua fit ſcriptura ſignificās additionem Si vero eſt diminucio ponatur forpex in eodem loco quia per forpicem fit diminucio. Si correctio ponatur ſcriptūrale vel cultellus. quia cum ſcripturali fit correctio. Et ſi fuerit hoc per Sextum. ponantur hec. in manu prima ſiue dextra. Si vero p̱ Cle. ponantur in manu ſecunda ſiue ſiniſtra.

¶ Quarta cautela Cauſarum. Sed quia Cauſas precedunt diſtinctiōes centum et vna: ideo primo de ipſis. ¶ Formetur itaqꝫ vna dictio principalis vel plures illius diſtinctionis: et ſm hoc poſſunt poni in locis ſuis ſm ſitum locorum ſignatorū per litteras perſonales cum multiplicacione vigenarum vſqꝫ ad quinqꝫ quia quinqꝫ vigene faciunt centum et vnam diſtinctiones.

¶ Exemplum. Jus in communi vel Jus naturale aut Jus diſtinguitur. ponamus igitur pro Exemplo in eadem vigena quam habemus pre oculis et hoc fiat incipiendo a littera. l. vbi pro caractere habetur leo: Frater cum Sancto Franciſco. Et quia l. eſt littera vndecima: abſtrahemus decem ita ꝙ vbi deberemus dicere vndecim dicemus vnum quod mihi ſignificabit primam diſtinctionē Jus naturale Frater Leo dormit et hoc eſt naturale communiter omnibus ſcilicet per regulam extractiōis. Si autem voluerimus Jus commune reponere: Frater Franciſcus orat quod eſt commune monachis per regulam extractionis. Si autem volumus hoc facere per regulā originis ⁊ p̱ illaꝫ memorari taliter poſſum⁹ ponere ꝙ Frater Franciſcus debilitatus comedit Jus. i. brodium vulgariter iucha. et ſic de ſimilibus poteſt fieri.

¶ Scd̃a diſtinctio. Ius quiritum in loco vbi monachus. mona-
chus iurat pape extenſ duobus digitis capiens licentiam predi
candi ꝓpter inquiſitionem ſalutis animarum per regulam origi
nis: vel ſic ꝑ regulā extractionis. Iſte monachus differt ab alio ꝓ
cedente ſcʒ leone: qꝛ iſte eſt obſeruans: ille autē eſt cōuentualis. Et
per iſtam differētiam notabimus drĩam iuris quiriti ab alijs iu-
ribus: per hoc ꝙ iſti monachi queſierunt et iſti non. ¶ Tercia di-
ſtinctio: Ius ſeculare vel ius ſpirituale in tercio loco vbi nates ꝑ
regulam originis ponatur ſecuris ſupra locū: qꝛ concordat in ſe
ſecuris cū illa dictione ſclare: quā ſecurim ruſticus poſuit ponēs
digitos ad ſepulcrum iurando ꝙ hec ſecuris eum interficere non
potuit ꝓpter merita beati Simonis: vel ꝑ regulā extractionis: iſte
eſt mos ſecularium. ꝙ oſculantur ſepulcrum. ¶ Modo ſimili ꝓ-
cedendum eſt in oĩbus diſtinctionibus vel ꝑ vnā vel per duas vel
tres dictiones ſm ꝙ erit neceſſe. ¶ Sed cauſarum eſt alia cautela
qꝛ cauſe dñt poni in locꝭ generalibꝰ q̃ dñt diuidi ꝑ tot loca ꝑticu
laria qt erunt illius cauſe q̃ſtõẽs. Et qt ſunt cãe ⁊ qꝛ q̃ſtõẽs cuiuſli
bʒ cãe demõſtrãt illa metra Corrige ⁊c̃. ¶ Exēplū locus generał ad
omnes ſanctos. Aqua baptiſmalis in medio eccleſie. Cauſa pria
agit de ſimonia ponatur caſus qui ibi ſacerdos nolit baptiſare ſine
pecunia: ſic eſſet ſimonia ꝑ regulam extractionis: vel ſacerdos ſb
ſilentio verba exprimit vel compatres ſilentioſe reſpondent ſic ꝑ
regulam originis vel baptiſatus vocetur Simon. ¶ Diſtingua
mus iſtā cauſam in ſeptem queſtiones. Prima eſt vtrū emere ſpi
ritualia ſit pctm̃. Ille locus generalis debet diſtingui in ſeptē ꝑti
culares: mõ prius dicto: ⁊ ponatur in quolibʒ caracter ꝑ ordinē
alphabeti. vt ibidem primus locus Anna in pricipio ſtalli. Secun
dus Bartholomeus in angulo. Tercius locus candele. Quartuſ
Dorothea circa aram. Quintus eneū vas: Sextus in limine eccle-
ſie femina. Septimus in ara ponat̃ Gregorius. Sic reponet̃ pri-
ma queſtio. Anna ſedens vendat candelas: ecce vendere vel vendi
cio et dormit polonico ſpi. et quia vendit in eccleſia vtrum ē pctm̃
vel nõ. ¶ Scd̃a queſtio an ꝓ ingreſſu eccleſie ſit pecunia exigenda
⁊ ſi nõ. Si eſt ꝓmiſſa vtrum eſt danda: ſic ponet̃ in ſcd̃o loco Bar
tholomeus vult ingredi ſupra chorū: et ſocij eū nolunt mittere ni
ſi aliquid det: et ille ꝓmittit poſtq̃ʒ venit nihil eis tribuit dicens
ſe ad hoc nõ obligari. ¶ Tercia queſtio ſic inquirit: vtrū emere be
neficia ſit ſimonia: poteſt ſic reponi: ille qui accendit candelas ad-

uenientibus ꝓ igne negat dare niſi aliquid recipiat ex quadã proprietate: vel aliquis emat candelas: vt ſepeliretur in eccleſia.
¶ Quarta queſtio: vtrũ filius ſit in culpa qui hoc ignorat: ſic põt poni. Dorothea pregnans accipit ſacramentũ non cõſecratũ ignoranter. ¶ Quinta queſtio: vtrũ liceat ei durare in eadem in qua male ſtat: ſic põt poni aqua in illo vaſe non eſt conſecrata: imo intoxicata que ꝑ aſperſionẽ intoxicare põt: vtrũ debet durare in illo vaſe. ¶ Sexta poteſt poni ſic: vtrũ ordinati ab illo male ſedẽte ſint tollerandi. Femina que eſt poſt limen ordinata eſt de facto et nõ d̃ iure. vtrũ eſt tolleranda cũ iaꝫ ẽ cognita: vel ſic. Sacerdos peregrinus ſedet cum illa femina: et venit de bohemia qui ordinatus ẽ ab epiſcopo excõmunicato vel heretico et nõ intromittitur in eccleſiam. v. debet intromitti vel non. ¶ Septima queſtio: vtrum ille epiſcopus ſimoniacus põt in ſua ſede ſedere: ſic poteſt poni. Gregorius bibit de calice: et iſta duo conueniunt. pi. et. bi. et quia multũ infudit in calicem. v. debet tollerari circa illud altare. Eodem modo de omnibus queſtionibus omniũ cauſarũ eſt procedendum.
¶ Quinta cautela diſtinctionũ ſeptem de penitentia: cũ ꝓuentum fuerit ad triceſimã terciam cauſam et queſtionem terciam eiuſdeꝫ cauſe: tunc diuidatur ille locus tercie queſtionis in ſeptem loca ꝑticularia vel ſingularia: et ſi locus eſt paruus queratur circa illum locus aptus vel fiat. Trãſlatio verſus illaꝫ ꝑtem ad locũ aptiorẽ.
¶ Sexta cautela diſtinctionum quandoqꝫ de conſecratione: ponãtur in fine cauſaruꝫ vt priores diſtinctiões. Sil'r et ſeptẽ ꝓcedẽtes
¶ Septima cautela hiſtoriarum ſub qua erit cautela ſermonũ: q̃a cũ hiſtoriam aut volumus vt recordeẽ ſolũ: aut etiã vt dilatetur: vel tercio vt predicetur. Exemplum primi pro recordatione hiſtorie interfectionis ſancti Staniſlai videbuntur lex verba: ſcilicet

i Opus. i. factum ſcꝫ homicidium
ij Sanctus. i. occiſus eſt Sctũs Staniſla⁹ eꝑs Craco.
iij Prauus. i. Boleſlaus rex Polonie
iiij Locus. i. Cracouieñ. Rupella.
v Modus. i. crudeliſſime ſciſſus in fruſta.
vi Fructus. i. vtilitas ex hoc nobis quia patronus
vij Caſus quia res publica diminuta in cõmuni bono
viij Tipus id eſt ſimilitudo interimendi illos qui volũt recte viuere.

℄Exemplū ſcđi dilatare p aliqđ verba quodlibet v̄bū ⁊ deſcribere ꝯditiões pōtificis: regꝰ loci: mōi ⁊ tātus fructus quantuſue caſus

℄Exemplum tercij. Qui vult predicare formaliter iſtam hiſtoriā poteſt eā diuidere in quinq̄ verba. Et ſic videbimus.

j Subiectum vicioſum.
ij Obiectum gracioſum.
iij Reſpectum copioſum.
iiij Profectum precioſum.
v Defectū lacrimoſum hꝰ regni ⁊ ciuitatis ex morte eiꝰ

℄Circa primum ſcilicet ſubiectum vicioſum iterum videbimus verba quinq̄. Erat enim Boleſlaus.

j Animoſus
ij Bellicoſus
iij Rigoroſus.
iiij Furioſus
v Scandaloſus.

℄Circa ſcđm de Staniſlao quinq̄ hec verba videbūtur

j Locus: vnde vbi
ij Genus nobilis.
iij Virtus.
iiij Doctus.
v Sanctus

℄Circa terciū quinq̄ verba Interfecit eniz eum propter.

j Commotionem
ij Correctionem.
iij Exceſſionem.
iiij Confuſionem
v Conditionem.

℄Circa quartum quinq̄ fructus ſequunt̄ ex homicidio eius qꝛ

j Conſecratus et martyr effectus.
ij Admiratus a multis et ex multis
iij Sublimatus tranſlatione et canoniſatione.
iiij Inclinatus ſeruis et polonie
v Deputatus nobis pro patrono a deo

℄Circa quintū etiam q̄nq̄ videbimus lacrimabant̄ enim eum

j Confratres. i. canonici.
ij Conciues omnium trium ciuitatum
iij Nobiles
iiij Pauperes.
v Et omnes.

¶ Iſte ſermo ſic poteſt poni per hanc artem memoratiuē: p̄mo
per vnā dictionem principalem cuiuſlibet membri ſiue particule
¶ In primo loco circa pulpitum ponatur adam qui habeat ſiſty
vulgariter ozanikam a ſe vel contra ſe et erit ſu: que eſt prima ſilla
ba illius membri ſcilicet ſubiectum vicioſum: finem memoria na-
turali perficiendo. Si ſupplere ſeu recordari nō poſſumus: pona-
mus aliam dictionem: ſcilicet vinum in manu vel vittā in capite.
Scd̄m membrum ſic. Machina mūdi vel ſpera materialis ſuſpē-
daṫ circa baptiſteriū in primo ſitu: ꝛ ſic ſcd̄az dictionez reponem⁹
intelligendo grana in illa aqua baptiſterij per regulam originis.
¶ Terciam dictionem diuiſionis principalis: ſcilicet reſpectū po
nemus Richardum vel Ribaldum ſedentem et chriſtū reſpiciē-
tem. Secd̄am dictionem: ſcilicet copioſum ſic reponemus: quia
illud latus chriſti aperuit haſta: que polonice vocatur Copie: vł
quia copioſitas ſanguinis effluxit de latere
¶ Quartum membrum principalis diuiſionis ſcilicet profectum
precioſum in quarto loco vbi eſt dura vel dorothea: ſit ibi mult⁹
puluis qui polonico vocaṫ proch vel ſunda: vł procza: ꝛ ſic per re
gulam originis habebimus pro. vel ponatur littera realł. Mimb⁹
vulgari. Szipijen in q̄rto ſitu: ꝛ dorothea vł daniel porriget illum
ad cathedram. ¶ Secd̄am dictionem reponemus ſic: oſtendēs ni-
bum tergit vultum: quia eſt ſibi calor: vulgariter pre.
¶ Quintum membrum ponemus ſic: ſcilicet defectum lachrimo
ſum: in quinto loco ponemus foſſorium in ſcd̄o ſitu ſcꝫ deorſum
Secd̄am dictionem ſic lachrimatur perſona confitens ex deuotio-
ne. Ecce prima diuiſio principalis eſt repoſita.

¶ Iſte principales diuiſiōes huius ſermonis dupliciter poſſunt
reponi per hanc artem. Primo per modum diſtinctionum vel ꝑ
modum titulorum decretalium procedendo per loca et continu-
ando ea. Exemplum primum membrum principale habet quin
qꝫ partes que patēt ſupra. Et ſic reponemus. Sit aniſiū in arma
rio vbi caracter eſt ferrum: et recordabimur illius dictiōis animo
ſus. Secunda dictio ponetur in gradu aliquis miles vel ſtipen-
darius vel ſcutum vel gladius ponatur in gradu: quia iſta ſunt ſi
gna bellica et perſone bellice. Tercia ſit vectis in tercio ſitu in ho
ſtio. Quarta ſic: framea teneatur a ſe a ianitore cuſtode noui loci:
que ſignificat fu. Quintam ſic in decio loco vbi Katherina poniṫ

ſcamnum quod eſt ſub imagine oſtẽdit nobis p̃mã ſillam. ſ. ſcam
¶ Procedatur ergo iſto modo per hanc vigenam continuando
ſcõm membrũ principalis diuiſionis ſcilicet obiectũ graciosum:
ponatur locus circa libros: genus circa virginem glorioſaz. Vir-
tus circa nicolaum in feneſtra: doctus circa obraz vel ockno: ſan-
ctus circa paſſionem domini. Similiter de tercio membro et q̃r-
to et quinto procedendum eſt: Et ſic quotquot membra erunt in
ſermone principalis diuiſionis vel ſub diuiſionis eodem mõ pro
cedendum eſt. ¶ Alius modus reponendi ſermones per modum
cauſarum vt ponendo principalia membra diuiſionis ĩ locis ge-
neralibus: ꝓut loca facimus generalia. Primum membrũ in vno
aliud in alio et tercium in tercio: et ſic conſequenter. Et erunt loca
omnium ſanctorum eccleſia: cimiterium eius exeundo de cimite-
rio platea tercius locus et cimiterium ſancti Frãciſci quartus: q̃n
tus locus porticus ad ambitum. Sermo ergo quem poſuimus
pro exemplo ita poſſet poni: primum membrum ſcȝ ſubiectuȝ vi-
cioſum in eccleſia prefata. Scõm ſcilicet obiectum graciosum in ci
miterio: Tercium membrum in tercio loco in platea. Quartuȝ in
quarto: et quintum in quinto loco. Primum membrum ſubdiui
datur in eccleſia tali modo ſicut fecimus de prima cauſa decreti.
Scõm membrum ſubdiuidatur in cimiterio. Tercium membruȝ
ſubdiuidatur in platea ad dexteram verſus ſutores vſqȝ ad circulũ
Quartum membrum ſub diuidatur in cimiterio ſancti Franciſci
Quintum in porticu ſancti Franciſci. Simili mõ quando mẽbrũ
ſubdiuiditur circa loca vbi fit ſubdiuiſio: locus queratur: et ibi va
lebunt illi quindecim modi multiplicandi loca: de quibus patuit.

¶ Octaua cautela ſententiarum diſtinctiones ſentẽtiaruȝ ponãt
ſicut tituli rubricarum decretalium: vel ſicut diſtinctiones prime
partis decreti: vel ſicut dictum eſt in regula compoſitionis q̄ vna
dictio vel due vel tres generales que totam materiam tangant di
ſtinctionis ponantur in ſuis locis: ſicut patuit. Sex probibȝ pec
cãt. de biblia: et ſuper ſententiarum per vnam dictionem ſunt me
tra ſpecialia. verſus. Res: tres: veſtigium: gemit natura volendo.
&c. Quelibet dictio ponatur in loco ſuo: et quelibet diſtinctioneȝ
ſuam et materiam ſuam oſtendet: et numerus determinatiõis pa
tebit ex nũero loci vl' caracteris. & talia metra ſũt ſup oẽs q̃tuor lib.
ſniaꝝ. Res. i. prĩa diſtinctio ſentẽtiarũ eſt de rebus et ſignis. Et q̄

nõ poſſet memorari totam materiam generalem huius diſtin. q̄a
ibi etiã tractatur de ſignis et de frui et vti: ponant̄ tot dictiones in
primo loco quot ſunt neceſſarie: q̄uis cum maiori labore. Et ſi-
militer in omni diſtin. Sufficit tamen nouello ſtudenti hr̄e repoſi
tionē ꝑ vnã dcõnem ne nimio labore tedio affectus nauſeat ſuper
hoc opere. ¶ Circa hoc notetur. Si quis vult habere queſtiones
cuiuſlibet diſtin. ſicut ponit beatus Bonauentura Richardus:
Thomas et alij erit cum maiori labore. et ꝓcedetur ſicut ꝓcedeba
tur in cauſis: ſic diſtinctio ponatur in loco generali: articuli ſiue q̄
ſtiones in locis particularibus ſiue membra: vt ponit alexander d̄
ales. Etiã vt patebit immediate in ſermonibus in ſecundo modo
recipiendi. Et ſic tot ſint loca ꝑticularia quot ſunt queſtiones.
¶ Nona cautela queſtionũ ſancte Bonauenture aut ſancti Tho
me Alexandri de ales et aliorum poſita principali queſtione in lo
co generali: ponant̄ ſub diuiſiones vel ille queſtiones que ibi oriũ
tur in locis particularibus illius loci generalis in tot quot erũt lo
ca neceſſaria: tamen caute ꝓcedendum eſt ne memoria fatigetur:
vt dixi in cautela precedenti.
¶ Decima cautela quotaꝝ Numerus ponat̄ ꝑ numeꝝ realem: vt

¶ Vnum baculo

¶ Duo collo cuiuſcunqꝫ auis puta Cigni

¶ Tria Serpente.

¶ Quatuor arpice inſtrumēto.

¶ Quinqȝ falcaſtro

¶ Sexto cingulo noda
to ſeu cincto.

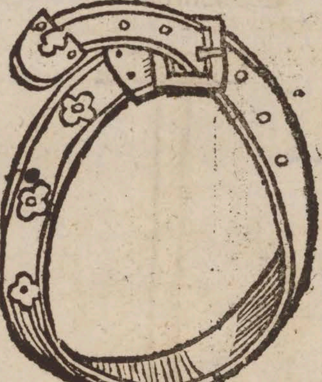

¶Septem Tigno

¶Octo cathena bũte duplex ignile

¶Nouem claua vł cambuca ꝛ vulgariter: macȥuga.

¶Decē. cruce vel lapide molari ꝛ baculo vel baculo cũ ſpeculo aut anulo.

¶ Similiter in cōpoſito nūero Numerus cū numero: vt duo baculi vndecim

¶ Baculus cum collo auis duodecim

¶ Cum ſerpente baculus. xiij. Et ſic conſequenter vſqꝫ ad viginti.
¶ Cingulus cum tigno faciunt. lxvij. Similiter falcaſtrum cum cathena faciunt. lxviij.

¶ Vel p alphabetum reale: et ſic quota erit de ordine alphabeti illum ordinem demonſtrabit ſiue numerū capiendo p vnaꝫ litterā.

non curādo q̄ vocales habeant tres litteras capiendo quācun-
q̄ ex illis. Si cōpoſitum vis habere numerū ex litteris realib⁹ cō-
pone litteras reales ſicut nimbus repreſentat quindecī et duo ni-
bi triginta Crux ſignificat decem in numero reali. duplicata ſigni-
cat viginti ⁊ ſic conſequenter vt patet practicanti ¶ Tercio nume
rus efficacius ſumitur ex litteris pſonalib⁹ per vigenas diſtiguē-
do et cōſiderando quota vigena Si prima ſimpliciter nūerus p-
nuncietur. Sicut perſona cōtinet litteram alphabeti. ſi in ſecūda
vigena etiā facile ē videndo q̄ pma pceſſit: ⁊ iſta ſcda nūerum ei ad
iungit. Silr in tercia vigena q̄ adiūgit ad duas pmas nūerū: et ſic
pſequenter vſq̄ ad quintā vigenā q̄ facit cētū. Et iſte nūerus eſt effi
cacior vl' mod⁹ pputādi qtas efficacior ē p diſtictiōib⁹ p titul' p
qſtiōibus. ¶ Quartus mod⁹ reponēdi nūer vbi etiā ponit nūe
rus libri tractatus ⁊ capituli. ſic pōt poni liber p regulā origis: vt
phicor ponēdo globū filo vel auē philomenā. Si ſcire volo quo
to libro: ponā l m perſonalē: vt ſi volo practicare de caſu ⁊ fortu
na pono Bart olomeum qui fcat libr ſcōm q B. Si tractatus
volo ſcire puta tercio ille bartholomeus flectet: q actus terci⁹. Si
numer capituli reponere volo: pono p numer realem: vt ſi eēt ca-
pitulo nono poneret Bartholome⁹ flectēs ⁊ reſtē in manu hñs
vel cambucā naturalē incuruatā. Item poſſet capi de teſſerib⁹: nu
merus pm⁹ pſona ſcōs actu: ⁊ tci⁹ nūero reali: vt patuit ad oculū
¶ Undecima cautela: noīa doctor pñt poni duob⁹ modis: primo
p pſonas notas illis noībus noīatas quibus nomiant illi docto
res vt auguſtinus: Auguſtino noto Ambroſius Ambroſio Gre
gorius gregorio ⁊ ſic de ſimilibus. Librū de quo pono auctorita
tē vel memoria naturali vl' regula originis reponā: ⁊ quotā modo
pcedenti imediate. Scōs modus p regulā originis: vt auguſtin⁹
auca vel auro. Ambroſi⁹ ampula aurea Gregori⁹ inſtro purgādi
eqs vulgarit gizeblo Anſelm⁹ anfora Criſoſtom⁹ criſtallo: ⁊ ſic d.
¶ Duodecima cautela noīa euangeliſtar vt noīa doctor Mathe
us Matheo noto Johānes Johanne ⁊c. vl' regula originis aut
pprietatis: vt lucas lucerna: Marcus marcello. Matheus matta:
vulgariter rogoza vl' ſcacis: vbi frequent dicit mat ſchach ⁊ meth
et math cōueniūt Johānem perdice: q Johannes euāgeliſta lu
ſit cū hac aue vel calice. Iſta ponātur circa loca ipcipalis diuiſio
nis ſermonis: vel circa ſubdiuiſiones vbi ſunt allegāde auctorita
tes vero ponātur induſtria vtentis hac arte in eodem loco vbi ſt

c

allegãde aut ꝓpe aut remote transferendo ſm prius dicta ⁊ q̄ mēte habz ſolū ordinē recordet̄ vbi eſt aliquid applicandum.

❡ Finit huius artis informatio ad honorē dei et eternam mercedē docentis ac ꝓfectū diſcentium: ſalua ſp informatiōe meliori veniamqꝫ oro ſi quem offendi.
❡ In eccleſia ſancti Bernhardini Cracouien̄
Anno ſalutis. M.d.iij.

❡ Cum legiſſem artē memoratiuā in eccl'ia nr̄a ſcti Berhardini M.d.iij. Craco. q̄ vadit p loca lr̄as reales ⁊ pſonales ⁊c. cōpendioſiſſimā venit ad man⁹ meas ars alia cuiuſdā arnoldi medici memoratiua totius hoīs cōplexionē diſponens: et preſertim caput. vbi memoria ꝯſeruat̄ roborat̄ et ꝯfortat̄. Intellectus acuit̄ et operatur et lucidior efficit̄. et ſic hō aptior reddit̄ ad ſtudia putile mihi viſū erat cū p̄ori adiūgere: ſꝫ breuiori ac planiori ſtilo p modū diuiſionis: vt in ſermonib⁹ publicis ſoleo facere vt puſillos ⁊ delicatos dulcius ad ſuū fructum trahēt: doſes ⁊ pondera medicinarum intacta reliqui et prius medicis ad examinandū dedi que ars omnibus vtilis erit et ex ipſa ꝓficiens deum laudet: et pro abbreuiatore: peccatore eundem exoret.

❡ Magiſtri Arnoldi ars memoratiua medici de noua villa Incipit.

Nam tū abbreuiabo ſuccincte cū quibuſdā ſub diuiſionibus ⁊c. Nō nulli tedio afficiunt̄ circa ſtudiū ꝓpter ebes ingenium et memoriam labilem ex multis doctoribus peritis (inquit prefatus) eis curabo ſubuenire. Nam anima humana carnea mole: ⁊ carcere obuoluta eſt et oppreſſa: et mala ꝯplexione corporis grauata: ⁊ in teneris annis male imbuta: et illicitos actus frequentans: cōſuetudine iniqua imbibita ex premiſſis enim Caligo animi naſcitur memoria labitur: tedium litterarum oritur. Et homo beſtialis rudis ſiue viuacitate relinq̄t̄. Tractatulus iſte omnibus ſupdictis malis obuiabit quem prefatus magiſter in vndecim verba diſtinxit. Diuiſio.

Primo generales regule ponuntur ad ſtudium.
Secundo de capitis artificioſa lotione.
Tercio de capitis purgatione.
Quarto de capitis confortatiuis.
Quinto de pedum lotione:
Sexto de nocumentis memorie.
Septimo de prohibitionibus
Octauo de aqua artificioſa et vino ingenioſo que dicuntur ſpiri-
tus ⁊ vita memorie.
Nono de vngento.
Decimo de aqua vite.
Vndecimo de collectione ſpecieꝝ et compoſitione.

¶ Primum verbum. De doctrinis ſtudij.

¶ Prima doctrina volēs hr̄e ſciam inuocet imprimis ſcīe largi-
torē: iuxta Jacobi dcm̄. Siquis indiget ſapīa poſtulet a dn̄o deo.
Jaco. j. c. Exem de Salom̄. iij. regū. iij. c. obtinuit. Et ſap̄. vij. Opta
ui datus eſt mihi ſenſus: dehinc mr̄em eius inuocet: de q̄ mlta hn̄
tur exēpla q̄ ipetrauit ſciaꝫ ⁊ mēoriā vdoni. Et mgr̄o cuidā d̄ ſeptē
caſtris ſepe canticū ei dicenti. Aue regina celorū mr̄ regis angelo-
rū. Et melchildi reuelauit vnū aue dicēdo: et q̄ ipa pꝰ deū ſit ſapiē
tiſſima recolendo impetrat. Poſt hec ſctām inuocet katherinā. et
ſi poſſet diē vel vigiliā in pane et aqua ieiunare. Et aliquot fer. iiij.
ꝯtinētiā cibi in ieiunio ſeruare cū alijs eideꝫ ſeruicijs: Et maxie de
ſpū. ſ. aliq̄s orōnes hēat in q̄bꝰ aſueſcat. ⁊c̄. ¶ Scd̄a doctrina: cum
ſpūſſctūs nō ſolet viſitare corda pctoꝝ igit̄ a pctis abſtineat: ⁊ ſe-
pe ꝯfeſſiōe abluatur. ¶ Tertia doctrina ordineꝫ bonum in ſtudio
habeat al's in ꝯfuſo ſtudēdo: lecta ꝯfuſe locat ⁊ vnū aliud obfuſcat
¶ Quarta doctrina: ſtudiū nō ꝓroget in craſtinū qui hodie nō ē
cras minus aptus erit. Vn̄ alexand̄ magnus: ſic totū mundū ſub
egi qd̄ potui hodie facē nō dixi cras faciā. ¶ Quinta doctrina iuxta
ſuā cōplexionē amplexet̄ ſciām ⁊ artē. ¶ Sexta doctria nō occupet
ſe multis opiniōibꝰ ſiue libris de eadē mā: ſꝫ vnū q̄ magis placꝫ eli
gat ⁊ illū teneat. Sicut ꝓſequēdo ſctm̄ Bonauētu. ſup ſniaꝝ ſatis
eſt ne intellectꝰ diſpſus ad varia minꝰ aptus ſit ad omīa et vtilia.
¶ Septia doctri. vis ſi cito cape vl' p mēoriā itellectū ⁊ ſenſum pti
culatim i gn̄ali ſummā ⁊ i intellectu ſiue i mēoria colloca. Forte eo
mō: vt hr̄ ars de mēoria quā etiā h anno vl' ptō publice i eccīa nr̄a
ſcti Bernhardini Craco. legi. Anno. M. d. iij. etiā viris eccl'iaſticꝭ
¶ Octā doct. cū i mēoria aliqd̄ poſuiſti fac exercitiū vl' repetitionē
cū fricatōe aliq̄li memorie collocans materiā tuā in locis debitis.

¶ Nona doctrina: ſi vis tenacit᷑ vl᷑ ꝑpetuo: illa meōria inherere q̄libet die repete et tecū ip̄e reuolue: vt titulos decretaliū diſtinctiones decreti vl᷑ ſniaꝝ: cāſ decreti ⁊ qōnes eaꝝ: d̄ qb᷒ oīb᷒ patuit in arte nr̄a d̄ q̄ dixi ſup̄: ⁊ ſic ꝓ nocte anteq̄ꝫ dormias Et mane ſurgēs mēbra extēdas fortit᷑ ⁊ demum occiput recolendo frices.

¶ Decia doctrīa iuxta bohecium d̄ doct᷑. ſcola. diligētia cuiuſlibꝫ opis obtuoſitas ꝓmollit᷑ ꝑ neccaria eſt diligētia ⁊ nociua icōſtātia cum

¶ Undecima. Curas fuge g̃ues ⁊ multas ac varias vt̄ dixi (tedio i arte nr̄a. Qui binos lepores vna ſectabit᷑ hō: vno q̄n q̄ꝫ: q̄nq̄ꝫ carebit vtroq̄ꝫ. ¶ Duodecia: doctrīa ſit ī vno loco ꝯſtāſ ſine diſcurſu ī q̄ diſcurſu varia vident᷑ ⁊ illa faciūt diſtractionē ꝓpoſite materie.

¶ Tredecima ſit ſcolaris hui᷒ artis attentus audiendo: prompt᷒ ſcribēdo: caut᷒ ⁊ diſcret᷒ ireponēdo: ſic̄ patuit i arte ꝑori nr̄a de ſer (monib᷒.

¶ Scd̄m verbum de lotione capitis idem magr̄ arnoldus multas vtilitates po uit hmōi lotiōis capitis. ¶ Fruct᷒.

i Humores: vapores malos. remouet.

ij Caput mollitur liquefacit.

iij Archana memorie penetrat

iiij Uirtutes ipſius clarificat fortificat.

v Uirtutes ſpirituū ī qb᷒ mēo. reſidet penetrat: irrigat: ⁊ ꝯſuat Et ſic patet fruct᷒ lotiōis.

ij Scd̄o mod᷒ cōponēdi herbas ⁊ ſpecies. ℞. Serpillū Camomillā mellilotū anetū: g̃na iuniperi betonicā roſas rubeas: liliū ꝯualliū cū radicib᷒ melliſſam: ſaluiā ⁊ maioranā folia lauri: iſta oīa ponāt᷑ i vno ſacc̄lo: q̄ ponat᷑ i liſciuio ī q̄ calefac p᷒ melliſſaꝫ: ſaluiā: maioranā vſq̄ꝫ bulliat liſciuiū cū ip̄is Et ſic ponāt᷑ h̄ec cū ſacculo i h̄ liſciuiū.

iij Pōdus de q̄libꝫ p̄dicta arū herbaꝝ maīpulū vnū

iiij Tēp᷒ q̄ vti dꝫ: n̄ p᷒ ꝯmeſtionē: nec p᷒ aliā repletionē neq̄ꝫ p᷒ nimiā occupationē: nec p᷒ ſomniū. Sꝫ ſit ieiūno ſtomacho capite nō g̃uato. Et fiat bis i ſeptimana feria q̄rta ⁊ ſabbato.

v Locus mēorie i occipite fricet᷑ cū ceperis lauari ⁊ molliter tāgat᷑ ſiue pulſitet᷑: q2 ille mot᷒ cū fricatione ⁊ tactu ꝑfert caliditatē liſciuij in cellā mēorie. Et ꝓ tūc cū pectine n̄ tāgat ſꝫ pāno crudo mēoriā coopiat ne diſturbet ⁊ ipediat efficatiaꝫ

¶ Terciū verbū poſt p̄miſſa reſtat purgare caput: q2 ibi hūores mali recluſi ſunt q̄ memoriā deſtruunt. (copis q̄ ꝓcedit ex herb̄

i Fructus huius purgatiōis caput clarificat: letificat: ſupflua cōſumit memoriā ipſam illuminat et roborat.

ij Modus q̄ herbe ſumende ſunt. ℞. piretrū: cubebe: nuces muſcati: an̄. vnciā vnā: Ciminū italicū ⁊ ciminū ſilueſtre. ⁊ ciminū nigrū: ⁊ ſemen feniculi: et ſemen coriandri: an̄. vnciā vnā: fiat puluis tali modo.

Recipiāť iſte ſpēs p̄miſſe pulueriſate ponāť ī vitꝝ mūdū: ⁊ fūdať
ď bono vino vna q̄rta: ⁊ iltď bibe. vľ cū vis bibē accipe vnū cocle-
ar ď p̄dicto puluē paꝝ ⁊ ipone i q̄tuoꝛ quaſi coclearia clari ac bōi
vini ⁊ bibať: puluis v̄o ne euapoꝛet fueť i ſacľo vľ veſica iiij Tp̄s
ſumať i die qn̄ caput lauab: nihil ſup h̄ cōedēdo neqꝫ bibēdo: tres
hōs p⁹ cenā pauſando. Mā̄e eť p̄t ſumi ſurgēdo ſpaciādo: vt ſang-
uis deſcēdat vľ diſp̄gať ad mēbra relicta: q̄ſi a ſanguie: ⁊ coꝛp⁹ inci
piet caleſcē: Si v̄o ſumit caueat a ſudoꝛ: capite bn̄ coop̄to: ne v̄t⁹
⁊ vigoꝛ h⁹ potōis cū ſudoꝛib⁹ exeat ⁊ minuať: ⁊ ſic p̄t h̄ pōi. iiij
Virt⁹ maioꝛ ī potōe cū ſic fit: vtš. Si ſero ⁊ modico ſupi⁹: mā̄e eť
p̄t ⁊c̄. v Vſus h⁹ purgatōis pꝫ facilľ ex p̄miſſis: Vſus ēt coꝛiā
dri vꝫ ꝯ v̄tiginē capitľ: ⁊ ſic vꝫ carpētarijs ⁊c̄. q̄b⁹ ex altitudie caput
¶ Quartū v̄bū. ꝯfoꝛtatia capitľ expta p̄ hūc arnol. v̄tiginē patiť
⁊ alios h̄ poneť: q̄ mēoꝛiā iuuabūt ⁊ ī nllo nocē pn̄t oēs hūoꝛes
p̄ itp̄antiā ī capite ꝯgregatos ꝯſūent: igeniū acuēt ⁊ hoīes bn̄ diſ-
ponēt vt ſit vigoroſioꝛ ad oīa ⁊ maxīe ad ſtudia bōa ¶ Mod⁹ ꝯpō
nis ex herb̄ ⁊ ſpeb⁹. ℞. cimi. vn. j. pipe. lō. ſcru. j. Croci drag. ij. enci.
drag. mediā: nu. muſca. vn. ſ. cinamo. vnci. me. flo. muſca. vn. meď.
gariofi. vn. j. aniſij vn. meď. Iſta ſiľ ꝯpo. ⁊ ꝯterāť: adde ď fauo mellˀ
⁊ albo pā̄e: ēt ꝯterē. ⁊ fac ſirup. ¶ Mˀ cū vti voluerľ accipe. j. coclear
ď iſtis oīb⁹ mixtľ ď h̄ ſirup. ⁊ reſolue p̄ aquā roſ: vľ p̄ vinū bonū. ſū
mať q̄libꝫ mā̄e ieiūo ſtōcho. ¶ Tp̄s. ⁊ ſic videat ne ſtati cōedat niſi
p⁹. ij. ā tres hōs ⁊ ī die lotiōis nō ſūať: qꝛ paꝝ ꝓdeſſꝫ. ¶ Scd̄s mo-
d⁹ ſumēdi iſta oīa ponāť ī vitꝝ ⁊ deſup fūdať. ſ. q̄rta vini boni ⁊ pu
ri ⁊ q̄libꝫ mā̄e ſume bonū coclear. j. ⁊ optīe ꝯfoꝛtabit: vt patuit š.
Mō cimi. p̄ ſe poſitū ad offaꝝ valde ꝯfoꝛtat caput ⁊ appoſitū celle
¶ Quītū v̄bū de lotiōe pedū. Fruct⁹ p̄di (mēoꝛie ꝯfoꝛtat mēoꝛiā.
ct⁹ arnol. ꝓbat lōge p̄ auicē. ⁊ alb. q̄ lotio pedū mltū vꝫ: ſꝫ rōes bre
uitatľ cā omitto ſolū fructū pono qꝛ mēoꝛiā clarificat ꝯfoꝛtat ma
los hūoꝛes expellit ⁊ deſcēdē ꝯpellit neruū obticū oculoꝝ ēt clariſi
cat ⁊ ſic viſum acuit. ¶ Mod⁹ ꝯpōnis aq̄ ī aq̄ recēti fluuiali ī q̄ co
q̄nť iſte herbe melliſſa folia lau. her, feni. camomil. fiat lotio peduꝫ
matutina ⁊ ſit calida ſic̄ expedit ad optunitatē. Ali⁹ vſus. ſi herbe
nō hn̄ť ſola camomil. ſufficit idē faciet vtš. ¶ Tp̄s: talľ lotio ſit bis
ī ſepti. aut ter ď mane ieiuno ſtomacho: ⁊ ſi erit ſero ſit. ij. vľ. iij. hoꝛ
¶ Sextū v̄buꝫ ď his q̄ nocēt mēoꝛie vt viteť: tm̄ vitā- (p⁹ cenā ⁊c̄.
dū ē maluꝫ q̄ntuꝫ laboꝛāduꝫ cū q̄rit hō ꝯfoꝛtatm̄ ⁊ ſic ꝓcurādo bo
na ꝯfoꝛtatia ē laboꝛ ⁊ diligētia. ſic dꝫ eē vitadū malū: qꝛ ſiu ſtra p̄-
ma q̄runť ſi ſeq̄ntia nō vitabunť: mlta em̄ eā humectāt eneruāt ob
fuſcāt: Caueat hō a frigidis humidis lubricľ viſcoſis cibarijs q̄ na

tura̅ me̅orie corrũpũt frigidũ piſciũ piguedis carniũ groſſaꝝ qꝛ hu
miditas ⁊ frigiditas et eſtat᷑:opaca etiã luna ſi q̄ppiã i caput exer
citij hũerit:cerebꝝ ꝯmutat:me̅oriã exiccat:fantaſiã ledit: freneſim
tande̅ iducit ⁊ maxie nocet medulla ⁊ cerebꝝ vituloꝝ ⁊ alioꝝ aialiũ
qꝛ infrigidat me̅oriã ⁊ cerebrũ q̄ infrigidato me̅oriã indiſponunt
etiã a reb⁹ acutis vt pituitis.i.hũidis fumoꝶ a raphano maiori ⁊
minori:qꝛ fumãt niſi forte in peſte:allio cepis tunicatis porro:et
ſic d̄ alijs. Carnes pigues fugiat ⁊ dulces.p̄cordia omaſa oı̄m aia
liũ q̄drupedũ ⁊ p̄ſerti boũ antiqꝝ:oe̅m pinguedine̅ in carnib⁹ oſſi
bus offis ⁊ maxie piſciũ q̄ꝝ piguedo e̅ peſſima. Sõnũ meridianũ
illico p⁹ prãdiũ q̄ ſomn⁹ idigeſtos hũores i ſtomacho ad caput
mittit qb⁹ me̅oria deſtruit᷑:⁊ toti⁹ corpis indiſpoſitio ſeq̄t᷑ et hõ
effici᷑ pinguis:d̄t aũt plini⁹:pingues raro bonã me̅oriã vl' intelli
gentiã hr̄e
¶ Septimũ v̄bũ.de ꝓhibitõib⁹ q̄dã ſt q̄ hũores ma-
los faciũt q̄ aſce̅de̅tes caput me̅oriã corrũpũt:cũ in p̄cedenti v̄bo
aliq̄ ſunt dctã nociua me̅orie:ſꝫ nã fragil' invetitũ agil':vñ ſi hõ per
ignorãtiã aut intp̄antiã nociua ſumpſerit ne mal' effect⁹ ſequant᷑
iſte ꝓhibitões valebũt q̄ ꝓhibe̅t hũores malos aſce̅dere d̄ ſtoma
cho i caput:vt ſũt ſtiptica p⁹ ꝯmeſtiõꝫ q̄ claudũt ſtomachũ ſic pi
ra aſſa:rape aſſe:pira cruda du vl' tria vl' vnũ poma nuces italice
auellane caſtanee ficus coriãdrũ p̄paratũ modic⁹ caſe⁹: nã ſi ſto
mach⁹ nõ claudet᷑ ſomn⁹ inimic⁹ me̅orie ſupueniet:caſtanee aſſe ñ
ꝑmittũt fumũ aſce̅de̅ i caput de ſtomacho. Etiã vid̄r valẽ ſal ſacer-
dotale:panis toſt⁹ cũ ſale ſilr̄:vñ⁹ cuiuſdã emperici. Q̄d min⁹ e̅ ſup
plet q̄d magl᷑ digerit offa Coriandri i aceto correcti g̃na.ix. vl'.x.ſu
mãtur i fine me̅ſe:⁊ ſic d̄ alijs. ¶ Octauũ v̄bũ de aq̄ artificiali ⁊ vino
q̄ dicũt᷑ ſpũs me̅orie:cui⁹ vini ⁊ aq̄ ars q̄ſi diuina ſm arnol. maximũ
facit fructũ i Mã corp⁹ cũ virib⁹ reformat ſi ſit iſectũ aut vires de
ſtructe ij Stomachũ ꝯfortat. iij Caput cũ p̄cordijs hoīs irri
gat. iiij Oīa nociua capiti purgat. v Freneſim furiã fantaſiam
alienat. vj Oīa noce̅tia ingenio me̅orie fugat. vij Memoriam
clarificat et roborat. Sꝫ vngentũ q̄dã dꝫ p̄cede̅ ⁊ hũores malos
d̄ capite pelle̅ vt ſpũs me̅orie cũ aq̄ artificiali ſꝫ intret irriget viui-
ficet ⁊ alia optia ſua efficiat d̄ q̄ i ſeq̄nti v̄bo. ¶ Mod⁹ diſponendi
hãc aquã:recipe rute malue ſaluie roꝶ.al.v̄be.flo.hiema.plãta.añ.
manipulũ.j.ꝯterãt᷑ i mortariolo q̄uſqꝫ ꝯmiſce̅t᷑.⁊ diſponat᷑ ale̅bicũ
cũ igne leui:⁊ iponat᷑ ibi ſꝑ vn⁹ manipul⁹ de p̄miſſis herb̄ ꝯtuſis ⁊
caute ſuppõe vitr̄ vt aquã recipiat diſtillãte̅:⁊ ſic fit diſtillatio aq̄.
Cũ v̄o vinũ face̅ volueris recipe flo.bugloſ.flo.geneſte. flo.celid̄o.
flo.abrota.roꝶ.rube.flo.lilij ꝯual.cũ radicib⁹ melliſ.añ. manipu.j.

Somnus fugiendus ꝗ̄ᵉ

Et ſcindāt̃ ꝑfate herbe in portões ꝑuas ſicut caules: ⁊ ponāt̃ ī vi-
trū mūdū qd̓ hēat orificiū amplū aliq̄lr oblōgū et fundat̃ deſup vi
nū bonū ⁊ clarꝫ: vt herbe tegant̃ vino ⁊ vitꝝ ſit bn̄ clauſum cū cera
poſtea exponat̃ ad radios ſolares ad octo dies: demū vinū effun-
dat̃ ī aliqd̓ vaſculū qd̓ ſua ⁊ herbas in mortario bn̄ ꝯtere ⁊ ī alēbi-
cū ꝑpõe ⁊ vinū priꝰ effuſum deſup fūde ⁊ fac ī ope igne leui hito ap-
plica ſicut d̓ aq̄ feciſti. ¶ Vſus hoꝝ. ſ. vini ⁊ aq̄ ſit tal̓. R. ꝑmū aq̄m
q̄ſi. iiij. coclearia qua vnges tēpora: frōtē gibbū capitis. i. mōticu-
lū occipitis abradēdo ī ill̓ loc̄ modicos crines vt aq̄ penetret ⁊ vn
gēto viā ꝑparab: poſtea ſumat̃ vinū ⁊ oꝑabit̃ ſicut cū aq̄ factū eſt
¶ Tp̄s h̓ dꝫ fieri an̄ vſuꝫ vngēti. ¶ Nonū v̓bū: d̓ vngēto mēorie
⁊ ſi mlta ſunt q̄ valēt ꝓ mēoria vnū tn̄ ꝑcellit ⁊ efficatiꝰ ē ac exꝑtuꝫ
d̓t mgr̄ hꝰ artis arnoldꝰ: nullꝰ exꝑmet valorē hꝰ vngēti: ⁊ ſic fructꝰ
magnꝰ ex eo vt oēs ip̄m hēant ꝯſulit. Cōtra quoſdā repugnātes
īuehit ⁊ miro mō extollit ſuꝑ oīa ſuꝑius dcā et oībꝰ vngēt̄ ꝑpōit
ſi bn̄ cōponet̃ ⁊ vſus bonꝰ hēbit̃ ex eo. ¶ Modꝰ ex his: ſic dꝫ fieri:
Reci. miricaꝝ flo. roſ. al. ⁊ roſ. rube. rute ſaluie melliſ. bethon. cuꝫ
radicibꝰ flo. geneſte celido. flo. liliȷ̄ ꝯual. roſ. mari. cū flo. ⁊ ſatureiū
vel ſaturaginē. an̄. manipulū vnū: et has herbas in minutiſſimas
ꝑtes ſcinde ad modū cauliū: ⁊ ponant̃ in vitrū magnū cum collo
magno ⁊ fundat̃ deſuꝑ oleū oliue vna quarta ⁊ imponāt̃ quatuor
coclearia de recenti butiro mayco: et vitrū bn̄ clauſum exponat̃ ad
radios ſolis vſq; ad quatuordecī dies: ⁊ ꝑ hos dies crebre moue
atur: ſed leuiter manibꝰ illd̓ vitꝝ cū herb̄ de hinc habeat̃ anfora in
ferius lata ⁊ ſuꝑius ſtricta et ſpēs iſte bn̄ cōcuſſe ponant̃ ad āpho
ram et anphora bn̄ obſtructa iungatur leui igni et decoquatur ad
tres horas iuxta decretū: et poſtea remoueat̃ amphora ab igne: et
exponat̃ denuo ad radios ſolares quouſq; frigefiat: ⁊ poſt hoc re
cipiatur hoc vngentum et ſeruetur in pixide bene clauſuꝫ. ¶ Vſus
poſt oꝑationē vini et aque: de quibus ſupra: abradantur crines
ſupra cellam memorie: et vngatur in menſe ſemel creſcente luna vl̓
poſt tres dies incenſionis quādo eſt in bono ſigno. ¶ Et ſic tem
pus. Quantitas ſit nuces iuglandes parue id eſt parue nuces yta
lice non magne. Et vngat ſe poſt lotionem que eſt facta cuꝫ aquis
et vino: de quibus ſupra. Et hoc faciant tergendo inculcando ⁊ fri
cando vngentum circa ignem clarum vel fornacem calidam vl̓ in
radijs ſolaribus. ¶ Et ſic patet tempus. Sed hoc non fiat in die-
bus canicularibus neq; in nouembre: quia in primo tempore eſt
magna caliditas: in ſecundo vero magna frigiditas: debet ergo fi
eri quando eſt aura bene temperata.

¶ Decimum verbum de aqua vite nobiliſſima quã null⁹ medicoꝝ digne laudare ſufficit ſm arnol. de q̄ ſumunt̄ iſta q̄ valēt ꝯ oēs īfirmitates corpis ⁊ marie interiora ⁊ ītestina mala oīa q̄ ī ꝑcordijs ex intꝑantia veniunt ſupfluū ꝓijcit deꝑditū reſtaurat ſtomachū purgat: ſanguinē clarificat: cor letificat ⁊ ipſius motū tꝑat: pectuſ mundat capiti inumeras affert vtilitates humores malos expellit etiā induratos oēs v̄tutes ī eo ꝯfortat mēoriā auget ⁊ illumīat ſic p3 fruct⁹: nā īgenioſe a mgr̄is ⁊ doctorib⁹ ꝯfecta ⁊ a mltis exꝑta ac ꝓbata: ⁊ ꝑcedētia etiā ſine ipa nō hñt tm̄ vigorē imo nō ꝑuenirēt ad ꝑfectū ⁊c. ℞ aniſij vn. ſ. vini cretē. ſiue malma. optimi ⁊ puri ac fortioris tres q̄rtas: ſaluie vn. iiij. cinamo. vn. ſ. zinzi. vn. ſ. gariofi. nuc. muſ. pipe. lon. galange. granoꝝ pa. cubebe. corian. encia. añ. vn. ſ. Diuidant̄ iſta in minutas portōes ⁊ ponant̄ in vitrū magnū cū collo lōgo ⁊ lato: et ſit bñ obſtructū: ponat̄ ad radios ſolares p. xvij. dies ſi viciſſim ſint calidi: ſi nō ꝑmittant̄ ſtare ad. ſ. mēſem ⁊ poſtea effundat̄ in aliqđ vaſculū: ⁊ ſpēs ponant̄ ī mortariū ꝯterēdo ipas in puluēs ⁊ denuo fūdat̄ vinū pus effuſum deſup ⁊ ponat̄ ī alēbicū ⁊ diſtilet̄ bis aut ter. ¶ Vſus añ vngētū alteꝝ dimi. coclear ſumat̄ ⁊ cōmiſceat̄ cū vino qđ ſumit̄ añ vngētum ⁊ fiat opatio vt dcm̄ ē qđ valde ꝓdeſt memorie.

¶ Undecimū verbū de collectiōe herbaꝝ ꝑſerti ꝓ vngento ⁊ aq̄ vite ſit circa feſtū. S. viti in ſolſticio eſtiuali: ſed ꝓ lotiōe pedū ⁊ aliarū reꝝ pñt eſſe herbe ſicce.

¶ Et tm̄ de hac arte Impreſſa Cracouie. Sub anno dñice incarnatiōnis. M. d. iiij. et finita in vigilia Exaltationis ſancte Crucis.

1683
1504
179

Bibl. Jag.

oprawione r. 1874.

Coll. Compl

Wymiana z daru Wałozyńskiego

28.X.1927.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0041959

1504

DE ARTE MEMORATIUA.